

Tytuł: Nowy paradygmat ochrony oznaczeń geograficznych dla produktów nierolniczych w UE: analiza prawnoporównawcza i propozycja modelu kontroli

Porcelana z Limoges, szkło z Krosna czy koronka koniakowska - wybieramy te produkty nie tylko ze względu na ich jakość, ale również dlatego, że są zakorzenione w lokalnej tradycji i kulturze. Coraz częściej jednak na rynku pojawiają się imitacje, które wykorzystują dobre imię znanych regionów, nie mając nic wspólnego z ich autentycznym pochodzeniem. Projekt badawczy, który realizuję, dotyczy tego zjawiska oraz sposobów, jak mu skutecznie przeciwdziałać. Oznaczenia geograficzne to specjalne oznaczenia, które informują konsumenta, że dany produkt pochodzi z konkretnego miejsca i że jego jakość, wygląd lub sposób wykonania są ściśle związane z tym regionem. Przykładami są oscypek czy jabłko łackie. Dotychczasowe przepisy chroniły głównie produkty rolne. Projekt dotyczy nowej kategorii – produktów nierolniczych, takich jak rzemiosło artystyczne i wyroby przemysłowe. Unia Europejska przyjęła nowe rozporządzenie (UE 2023/2411), które od grudnia 2025 r. wprowadza wspólne zasady ochrony dla produktów nierolniczych. Choć to krok naprzód, wiele istotnych kwestii nadal wymaga doprecyzowania, np. jak chronić wygląd produktu, czyli jego kształt, wzór, jak rozwiązywać spory z innymi formami ochrony, takimi jak wzory przemysłowe czy przestrzenne znaki towarowe, oraz jak wzmocnić nadzór nad rynkiem, zwłaszcza w dobie sprzedaży internetowej i podróbek. Celem projektu jest stworzenie nowego, teoretycznie spójnego modelu ochrony oznaczeń geograficznych dla produktów nierolniczych i opracowanie modelu kontroli. Obejmuje to m.in. analizę, jak wygląd i forma produktu mogą być chronione prawnie; ocenę, czy oznaczenie geograficzne pomaga w uznaniu produktu za element niematerialnego dziedzictwa kulturowego, badanie, jak nowe technologie (np. blockchain, geolokalizacja) mogą pomóc w monitorowaniu autentyczności, porównanie systemów ochrony we Francji, Włoszech, Słowacji i Polsce, by wskazać najlepsze rozwiązania dla całej UE. Badania podzielono na trzy etapy:

1. Analiza przepisów i orzeczeń sądowych, które dotyczą ochrony produktów i ich oznaczeń.
2. Porównanie różnych systemów krajowych, w tym francuskiego modelu opartego na certyfikacji grup producentów, włoskich znaków gwarancyjnych czy przepisów słowackich, które wdrożono zanim jeszcze UE przyjęła nowe rozporządzenie.
3. Analiza dokumentów organizacji producentów, np. statutów, procedur kontroli, raportów oraz działalności unijnych i krajowych instytucji nadzorczych.

Produkty lokalne to coś więcej niż towar – to część dziedzictwa kulturowego, tożsamości regionów i źródło utrzymania dla wielu społeczności. Ich ochrona to nie tylko kwestia prawna, ale i społeczna, gospodarcza, a nawet kulturowa. Projekt pokazuje, że oznaczenia geograficzne to skuteczne narzędzie wspierające lokalną gospodarkę, promujące autentyczność i przeciwdziałające globalnej uniformizacji.

Najważniejszym efektem będzie opracowanie spójnego modelu ochrony dla całej Unii Europejskiej, który pomoże państwom wdrażać nowe przepisy i skutecznie chronić lokalne produkty przed podrabianiem i nadużyciami. Wyniki będą także pomocne dla prawników, antropologów kulturowych, samorządów lokalnych oraz organizacji producentów. Projekt wnosi nowatorskie podejście do dyskusji o własności intelektualnej, dziedzictwie kulturowym i rozwoju lokalnym w erze globalizacji. W czasach, gdy coraz trudniej odróżnić oryginał od imitacji, trzeba inwestować w wiedzę, która pomaga chronić to, co unikalne i wartościowe – nie tylko dla rynku, ale i dla tożsamości kulturowej Europy.